

Informatīvais ziņojums

“Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2019.gadā”

KOPSAVILKUMS

1. Informatīvais ziņojums “Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2019.gadā” (turpmāk – Ziņojums) sniedz pārskatu par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (turpmāk – Pārstāvis) paveikto 2019.gadā gan pārstāvot Latvijas valsti starptautiski – Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – Tiesa) un Apvienoto Nāciju Organizācijā (turpmāk – ANO), gan veicinot zināšanas un izpratni par cilvēktiesībām nacionālajā līmenī.
2. Ziņojums sastāv no divām daļām: Ziņojuma A.daļā ir ietverta informācija par Pārstāvja darbu 2019.gadā, tajā skaitā statistikas dati par Tiesā iesniegtajām sūdzībām, kur valsts-atbildētāja ir Latvija. Ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas judikatūras attīstību 2019.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās. Ziņojumam ir pievienots pielikums, kura mērķis ir sniegt plašāku informāciju par katru no Tiesas 2019.gadā pieņemtajiem nolēmumiem Latvijas lietās.
3. Salīdzinājumā ar 2018.gadu 2019.gadā nedaudz palielinājies gan Tiesā izlemto Latvijas lietu skaits, gan Latvijai apsvērumu sniegšanai nosūtīto jauno lietu skaits. 2019.gadā Tiesa pasludināja 9 nolēmumus Latvijas lietās (2018.gadā Tiesa pasludināja 7 nolēmumus Latvijas lietās). 4 lietās Tiesa atzina, ka ir pieļauts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) pārkāpums, piešķirot iesniedzējiem kompensācijas kopā 11 762, 30 EUR. Savukārt 5 lietās Tiesa pieņēma lēmumu, ka sūdzības nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības. 2019.gadā Latvijai valdības apsvērumu sniegšanai Tiesa nosūtīja 12 jaunas lietas (2018.gadā – 10 jaunas lietas 2017.gadā – 6 jaunas lietas). Vēl 2 lietās Latvija 2019.gadā iesaistījies trešās puses statusā.
4. 2019.gadā ievērojams darba apjoms veltīts Latvijas interešu pārstāvībai ANO ietvaros. Pārskata periodā Ministru kabinetā apstiprināts un ANO iesniegts Latvijas Republikas kārtējais ziņojums par ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim. 2019.gada novembrī ANO Spīdzināšanas izskaušanas komiteja izskatīja Latvijas kārtējo ziņojumu par ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem izpildi Latvijā 2014.-2016.gadā.
5. 2019.gadā Latvijas atbildes sniegšanai no ANO Cilvēktiesību komitejas nosūtīta 1 jauna individuālā sūdzība, bet viedoklis nevienā Latvijas lietā netika pieņemts. Tādējādi 2019.gada beigās ANO Cilvēktiesību komitejā izskatīšanā bija 8 lietas, kurās iesniedzēji sūdzējās par vienu vai vairākiem ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām pantu iespējamiem pārkāpumiem
6. 2019.gadā Pārstāvis turpināja informēt valsts pārvaldes iestādes, tiesas, tiesībsargājošās iestādes un sabiedrību kopumā par Tiesas nolēmumiem Latvijas lietās, kā arī turpināja sadarbību ar citām valsts institūcijām un sniedza viedokli un atzinumus par Latvijas tiesību aktu projektiem, lai nodrošinātu to atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā.

IEVADS

7. Pārstāvja funkcijas un tiesības nosaka Ministru kabineta 2017.gada 7.marta noteikumi Nr.121 "Pārstāvības kārtība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās" (turpmāk – Noteikumi). Pārstāvja darbu pārrauga ārlietu ministrs. Šis Ziņojums ir sagatavots, pamatojoties uz Noteikumu 8.punktu, kas paredz, ka Pārstāvis ne retāk kā reizi gadā sniedz Ministru kabinetam pārskatu par savu darbu.
8. Saskaņā ar Noteikumiem Pārstāvja darbības virzieni ir šādi:
  - a) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana Tiesā, tajā skaitā Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros¹;
  - b) Latvijas valsts interešu pārstāvēšana ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā²;
  - c) nacionālo ziņojumu sagatavošana par Noteikumos minēto ANO konvenciju cilvēktiesību jomā izpildi Latvijā un dalība nacionālo ziņojumu izskatīšanā³.
9. Papildus Noteikumos uzskaitītajām funkcijām, Pārstāvis sadarbojas ar citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām un valsts iestādēm, Saeimu, tiesām, sagatavojot viedokli, atzinumu vai analītisku pārskatu par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem. Tāpat Pārstāvis sniedz atzinumus par valsts iestāžu izstrādātajiem tiesību aktu projektiem un piedalās darba grupās un starpinstitūciju sanāksmēs. Šāda veida sadarbība vairo valsts iestāžu izpratni par cilvēktiesību aizsardzību, ievērošanu un veicināšanu un par Tiesas judikatūru, rezultātā veicinot kvalitatīvāku un Latvijas starptautiskajām saistībām atbilstošu tiesību aktu projektu izstrādi, kā arī nodrošina nacionālo tiesību normu atbilstošu interpretāciju un piemērošanu. Pārstāvis iesaistās arī sabiedrības informēšanā par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem, tajā skaitā savas kompetences ietvaros sniedzot atbildes uz privātpersonu iesniegumiem.
10. Īstenojot savas funkcijas, Pārstāvim ir tiesības saņemt no atbildīgajām institūcijām nepieciešamos dokumentus, paskaidrojumus, viedokli, vērtējumu, statistikas datus un citu informāciju⁴.
11. Pārstāvja funkciju īstenošanu nodrošina Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs (turpmāk – Birojs). Birojs ir Ārlietu ministrijas struktūrvienība. Neskaitot Pārstāvi, 2019.gadā Birojā strādāja 4 darbinieki.

---

¹ Noteikumu 10.punkts.

² Noteikumu 11.punkts.

³ Noteikumu 12.punkts.

⁴ Noteikumu 13.punkts.

A.DAĻA

INFORMATĪVS PĀRSKATS PAR PĀRSTĀVJA DARBU

I. PĀRSTĀVĪBA TIESĀ

12. Īstenojot Latvijas valsts interešu pārstāvību Tiesā, Pārstāvim ir jāveic šādi uzdevumi:

- a) Tiesas noteiktajos termiņos, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo un jā iesniedz Tiesā valdības sākotnējā pārstāvības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi angļu vai franču valodā; jā sniedz viedoklis par taisnīgas atlīdzības prasībām; jā sagatavo un jā iesniedz cita Tiesas pieprasītā informācija;
- b) jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetam informatīvais ziņojums par ieteicamo valdības nostāju gadījumos, kad lietā ir jā pieņem lēmums par mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju; kad Tiesa lietā nozīmējusi tiesas sēdi lietas izskatīšanai mutvārdu procesā; kad Tiesa lietā pieņēmusi nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums Latvijā vai piešķirta materiāla kompensācija; kad jā pieņem lēmums par Tiesas sprieduma iespējamo pārsūdzēšanu Lielajā palātā; kad jā pieņem lēmums par iesaistīšanos lietā trešās puses statusā;
- c) Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros jā nodrošina Tiesas nolēmumu tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana; jā iesaka un jā koordinē pasākumi Tiesas nolēmumu izpildei – gan individuāla rakstura (kompensācijas izmaksa un tiesību aizskāruma rezultātā nodarītā kaitējuma novēršana), gan vispārēja rakstura (pasākumi, lai līdzīgi pārkāpumi neatkārtotos nākotnē); jā sagatavo informācija par nolēmumu izpildi angļu valodā iesniegšanai Eiropas Padomes Ministru komitejā.

I.1. BIROJA LIETVEDĪBĀ ESOŠĀS LIETAS

13. 2019.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā atradās 45 lietas⁵, proti, lietas, kurās puses ir lūgtas sniegt savus paskaidrojumus vai jau ir tos iesniegušas, bet Tiesa vēl nav pieņēmusi galīgo nolēmumu. Gada laikā tiesvedībā esošo lietu skaits ir palielinājies (2018.gada 31.decembrī Biroja lietvedībā atradās 37 lietas, 2017.gada 31.decembrī – 35 lietas).
14. Laika posmā no Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā 1997.gada 27.jūnijā līdz 2019.gada 31.decembrim Tiesa ir lūgusi Latviju sniegt savus paskaidrojumus kopumā 374 lietās, no kurām 12 lietas tika saņemtas 2019.gadā⁶; 6 no šīm lietām piemērota vienkāršotā kārtība lietu nosūtīšanai valdības viedoklim⁷. Līdztekus vienkāršotajai kārtībai, pēdējo gadu laikā Tiesa arvien biežāk līdzīga rakstura sūdzības valstij-atbildētājam nosūta vienlaikus vai arī apvieno

⁵ To skaitā trīs lietas, kurās Latvija iesaistījies trešās puses statusā.

⁶ *Kļaviņš pret Latviju, Guravska pret Latviju, Tauters pret Latviju, Šteina pret Latviju, Rimšēvičs pret Latviju, M.A. un citi pret Latviju, D. pret Latviju, M.D. pret Latviju, Konoplianko pret Latviju, Rimšēvičs (II) pret Latviju, Lembergs pret Latviju, un Gapoņenko pret Latviju.*

⁷ 2017.gadā Tiesā tika ieviesta vienkāršota kārtība (*immediate simplified procedure*), kādā sūdzības tiek nosūtītas valdībai viedokļa sniegšanai. Proti, lietās, kurās sūdzības skar jau iepriekš Tiesā izskatītus jautājumus, Tiesa vairs negatavo lietas faktu izklāstu, tā vietā valstij-atbildētājam tiek pārsūtīta iesniedzēja sniegtā informācija kopā ar Tiesas jautājumiem, tādēļ faktu izklāsta sagatavošana gulstas uz valsti-atbildētāju.

vienā lietā. Tā 2019.gadā Latvijai vienlaikus tika nosūtītas 3 sūdzības par tiesvedības procesa ilgumu, un 2 līdzīgas sūdzības par iespējamiem nevainīguma prezumpcijas pārkāpumiem.

15. 2019.gada sākumā Tiesa ieviesa jaunu sūdzību izskatīšanas kārtību tām sūdzībām, kas pirmšķietami skar Tiesas judikatūrā jau skatītus jautājumus, un tiek nosūtītas valsts-atbildētājas apsvērumu sniegšanai. Saskaņā ar šo kārtību sūdzības izskatīšana tiek sadalīta divās daļās; katra no daļām ilgst 12 nedēļas. Pirmajā tā saucamajā bezstrīdus fāzē (*non-contentious phase*) Tiesa aicina puses apsvērt mierizlīguma noslēgšanu, nereti pievienojot jau sagatavotu mierizlīguma projektu. Ja mierizlīgums netiek noslēgts, puses sniedz apsvērumus par sūdzību pieņemamību un būtību. Šāda sūdzību izskatīšanas kārtība tika ieviesta ar mērķi samazināt lietu izskatīšanas ilgumu Tiesā, kā arī samazināt iesniedzēju izmaksas par juristu pakalpojumiem. 2019.gadā visām Latvijas valdības apsvērumiem nosūtītajām 12 lietām tika piemērota jaunā sūdzību izskatīšanas kārtība.
16. 2019.gadā Pārstāvis iesniedza Tiesai valdības turpmākos paskaidrojumus, paskaidrojumus par taisnīgu atlīdzību, vai sagatavoja Tiesas pieprasīto papildinformāciju vēl 17 lietās. Turklāt papildus iepriekš minētajām 12 lietām, kurās valsts-atbildētāja ir Latvija, 2019.gadā 2 Tiesas lietās Latvija iestājās trešās puses statusā⁸ (Latvijas iestāšanās trešās puses statusā plašāk aprakstīta Ziņojuma B.daļā).
17. 2019.gadā saņemtajās jaunajās lietās vislielāko īpatsvaru veido sūdzības par aizturēšanas un apcietinājuma nepieciešamību un pamatotību (Konvencijas 5.pants), kā arī sūdzības par tiesvedības ilguma (Konvencijas 6.panta 1.punkts) un nevainīguma prezumpcijas iespējamiem pārkāpumiem (Konvencijas 6.panta 2.punkts). 2019.gadā Latvijai viedokļa sniegšanai ir nosūtīta arī sūdzība par Konvencijas 2.panta iespējamu pārkāpumu saistībā ar personas nāvi psihiatriskajā slimnīcā un nāves apstākļu izmeklēšanas efektivitāti, kā arī sūdzība par Konvencijas 3.panta (spīdzināšanas aizliegums) kopsakarā ar Konvencijas 13.panta (tiesību aizsardzības līdzekļu pieejamība) iespējamu pārkāpumu saistībā ar čečenu tautības ģimenes patvēruma lūguma noraidīšanu uz Latvijas robežas ar Baltkrieviju, neizvērtējot riskus, kas, iespējams, viņiem pastāvētu Baltkrievijā un Krievijā.
18. Jāuzsver, ka Latvijas valdībai tās paskaidrojumu sniegšanai tiek nosūtīta proporcionāli neliela daļa no Tiesā iesniegtajām sūdzībām, jo vairums sūdzību tiek noraidītas procesuālu apsvērumu dēļ, valdībai apsvērumus nemaz nelūdzot. Šajā saistībā jāatgādina, ka sūdzības pēc to sākotnējās izvērtēšanas var tikt nodotas izskatīšanai Tiesai trīs dažādos sastāvos – viena tiesneša sastāvā tiek noraidītas tikai acīmredzami nepamatotas sūdzības, komiteja trīs tiesnešu sastāvā vienbalsīgi izlemj lietas par jautājumiem, kuros jau ir labi iedibināta Tiesas judikatūra, savukārt palātā septiņu tiesnešu sastāvā tiek izskatītas visas pārējās lietas, kā arī lietas, kuras komiteja nevar izlemt vienbalsīgi. Visbeidzot, izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā 17 tiesnešu sastāvā tiek nodotas lietas, kas skar no Konvencijas viedokļa nozīmīgus vai līdz šim Tiesā nevērtētus jautājumus.
19. Saskaņā ar Tiesas apkopotajiem statistikas datiem⁹ 2019.gadā no jau reģistrētajām lietām, tajā skaitā iepriekšējos gados, Tiesa tālākai virzībai, proti, izlemšanai vienam tiesnesim, trīs tiesnešu

---

⁸ 2019.gada 26.martā un 2019.gada 8.oktobrī Ministru kabinets lēma par iesaistīšanos trešās puses statusā Tiesā izskatāmajās lietās *Kovaļonoks pret Franciju* un *Mihailovs pret Latviju*, kurās sūdzību iesniedzēji ir Latvijas valstspiederīgie.

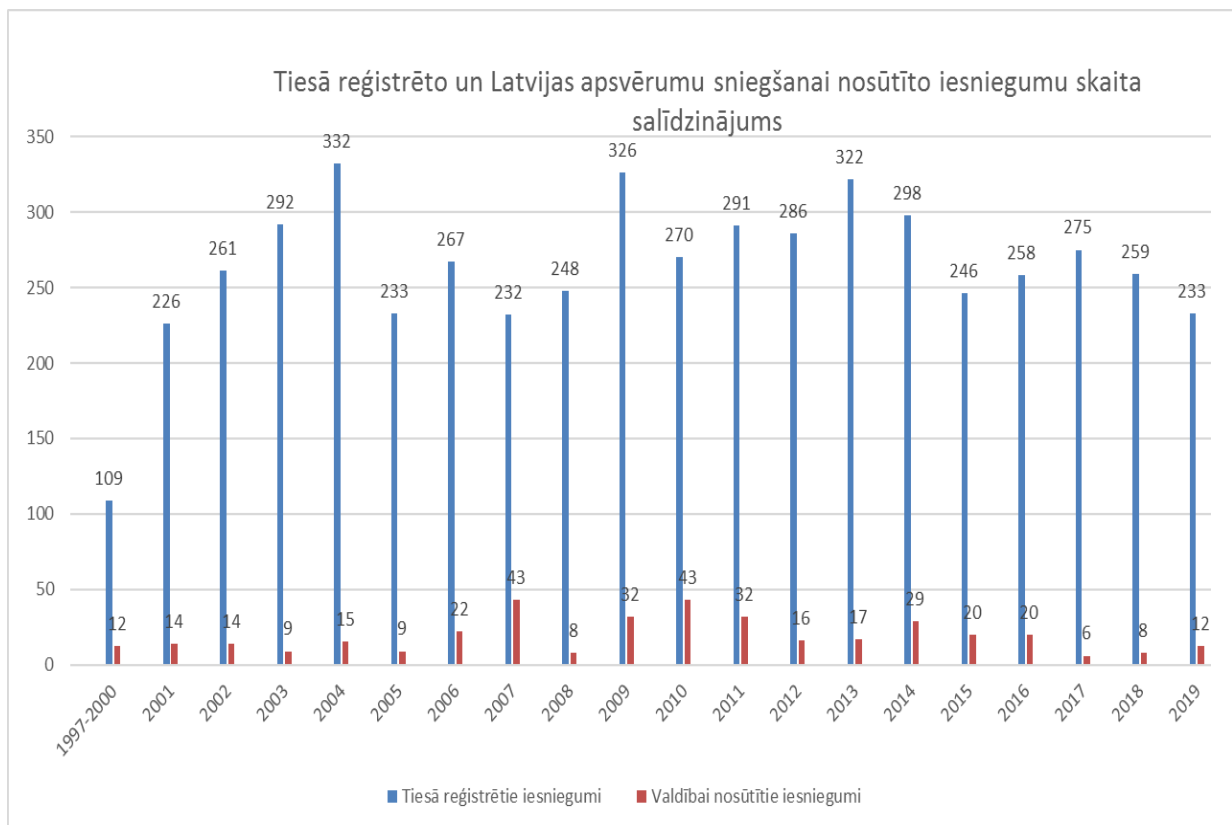
⁹ Tiesas sagatavotais pārskats par Latviju pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/CP_Latvia_ENG.pdf

komitejai vai septiņu tiesnešu palātai nodeva 233 lietas ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumiem Latvijā. 2019.gadā Tiesa noraidījusi 199 sūdzības, tajā skaitā arī lietās, kas jau bija nosūtītas valdībai apsvērumu sniegšanai.

20. 2020.gada 1.janvārī Tiesā izskatīšanu gaidīja kopumā 218 lietas ar sūdzībām par Konvencijas vai tās protokolu iespējamiem pārkāpumiem Latvijā, no kurām 5 lietas vēl nebija nodotas tālākai izskatīšanai, jo tajās nebija saņemtas aizpildītas iesnieguma formas. No atlikušajām 213 lietām 76 lietas jeb 36% (2018.gadā – 29%) bija nodotas izskatīšanai vienam tiesnesim; 59 lietas jeb 27% (2018.gadā – 24%) bija nodotas izskatīšanai Tiesas komitejai trīs tiesnešu sastāvā; tomēr lielākā sūdzību daļa – 78 jeb 37% (2018.gadā – 47%) bija nodotas izskatīšanai Tiesas palātai septiņu tiesnešu sastāvā.

21. Tiesā reģistrēto un valdībai nosūtīto iesniegumu skaita salīdzinājums ir attēlots Tabulā Nr.1.

Tabula Nr. 1

I.2. TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI

22. Izlemjot Tiesā iesniegtās sūdzības, Tiesa pieņem spriedumu vai lēmumu. Lēmumi un spriedumi, kurus pieņēmusi trīs tiesnešu komiteja, un Tiesas Lielās palātas nolēmumi stājas spēkā to pasludināšanas dienā. Tiesas palātas septiņu tiesnešu sastāvā pieņemtie spriedumi stājas spēkā trīs mēnešus pēc pasludināšanas, ja neviena no pusēm nelūdz lietas atkārtotu izskatīšanu Tiesas Lielajā palātā, vai pēc šāda lūguma noraidīšanas. Lai gan bieži Tiesas lēmumiem netiek piešķirta pietiekama uzmanība, arī tie veido Tiesas judikatūru, turklāt pietiekami apjomīgu un svarīgu. Tādēļ šī ziņojuma B.daļā tiek analizēti gan Tiesas 2019.gadā pasludinātie spriedumi, gan lēmumi Latvijā lietās.

23. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā līdz 2019.gada 31.decembrim Tiesa kopumā ir pasludinājusi 340¹⁰ nolēmumu Latvijas lietās. Lielākā daļa jeb 154 nolēmumi ir lēmumi¹¹, ar kuriem sūdzības noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai vai ar kuriem lietas tikušas svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību, vai ar kuriem atzīts, ka lieta tika atrisināta nacionālajā līmenī. Tiesa ir pasludinājusi arī 50 lēmumus 54 lietās, apstiprinot mierizlīgumu vai valdības iesniegto vienpusējo deklarāciju. No kopumā Tiesas pasludinātajiem 136 spriedumiem 142 Latvijas lietās¹², 27 lietās nav konstatēts neviens Konvencijas vai tās protokolu pantu pārkāpums.
24. Tādējādi secināms, ka 2019.gada nogalē joprojām nedaudz vairāk ir to nolēmumu, kuros nav konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums (181 nolēmums, proti, lēmumi par sūdzību noraidīšanu un spriedumi, kuros pārkāpumi nav konstatēti). Savukārt viens vai vairāki Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumi ir konstatēti vai atzīti kopumā 169 lietās.
25. 2019.gadā Tiesa Latvijas lietās kopumā ir pasludinājusi 9 nolēmumus: 5 lēmumus par sūdzību nepieņemšanu izskatīšanai pēc būtības¹³ un 4 spriedumus¹⁴. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, 2019.gadā pasludināto Tiesas nolēmumu skaits Latvijas lietās nav būtiski pieaudzis. 2019.gadā Tiesa nav pieņēmusi nevienu lēmumu par mierizlīguma vai valdības iesniegtas vienpusējas deklarācijas apstiprināšanu.
26. Jāatgādina, ka viena iesnieguma ietvaros persona var būt izteikusi sūdzības par vairāku Konvencijas pantu iespējamiem pārkāpumiem un ka Tiesa vērtē katras sūdzības pieņemamību izskatīšanai pēc būtības. Tas savukārt nozīmē, ka Tiesas secinājumi par vienā iesniegumā iekļauto sūdzību pieņemamību var būt dažādi, jo Tiesa var atzīt sūdzību par nepieņemamu, neizpildoties kaut vai vienam no Konvencijas 35.pantā iekļautajiem pieņemamības kritērijiem. 2019.gadā Tiesas pieņemtajos 5 lēmumos Latvijas lietās Tiesa iesniedzēju sūdzības noraidījusi ļoti dažādu iemeslu dēļ. Tā lietās *Peršteina pret Latviju* un *Fjodorovs pret Latviju* iesniedzēji nebija izsmēluši viņiem pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus Latvijā (Konvencijas 35.panta 1.punkts)¹⁵. Lietā *Peršteina pret Latviju* attiecībā uz sūdzību par Konvencijas 6.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) iespējamo pārkāpumu Tiesa atzina, ka tās iesniegšanā nav ievērots sešu mēnešu termiņš (Konvencijas 35.panta 1.punkts)¹⁶. Lietā *Žerebkovs pret Latviju*¹⁷ Tiesa secināja, ka iesniedzējs nevar sevi uzskatīt par Konvencijas 6.panta 1. punkta pārkāpuma upuri (*ratione personae*, Konvencijas 35.panta 3(a)apakšpunkts), jo nacionālās iestādes ne tikai bija atzinušas samērīgu procesa termiņu neievērošanu, bet arī sniegušas pietiekamu atlīdzinājumu. Savukārt lietā *Vecbaštika un citi pret Latviju* Tiesa atzina, ka sūdzības neietilpst Konvencijas tvērumā (*ratione materiae*, Konvencijas 35.panta 3(a)apakšpunkts), ņemot vērā, ka iesniedzēji

¹⁰ Ieskaitot tās lietas, par kurām Tiesa nav lūgusi Latvijas valdības apsvērumus.

¹¹ Ieskaitot lēmumus lietās, kurās Tiesa nav lūgusi Latvijas valdības apsvērumus.

¹² Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumus, kā arī spriedumus, kas 2019.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

¹³ Lēmumi lietās, kuri tikuši pasludināti laika posmā no 2019.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim: *Žerebkovs pret Latviju*, *Fjodorovs pret Latviju*, un *Vecbaštika un citi pret Latviju*. Tiesas lēmumi lietās *Peršteina pret Latviju* un *Davidovs pret Latviju* tika pieņemti bez sūdzības nosūtīšanas valdībai apsvērumu sniegšanai.

¹⁴ Lietās *Ēcis pret Latviju*, *Kangers pret Latviju*, *Andersons pret Latviju* un *Andersena pret Latviju*

¹⁵ *Peršteina pret Latviju* (iesniegums Nr.35198/13), Tiesas 2019.gada 2.aprīļa lēmums, attiecībā uz sūdzību par Konvencijas 8.panta (tiesības uz pilsonību) iespējamo pārkāpumu; *Fjodorovs pret Latviju*, (iesniegums Nr.47018/11), Tiesas 2019.gada 8.oktobra lēmums.

¹⁶ *Peršteina pret Latviju* (iesniegums Nr.35198/13), Tiesas 2019.gada 2.aprīļa lēmums, attiecībā uz sūdzību par Konvencijas 6.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) iespējamo pārkāpumu.

¹⁷ *Žerebkovs pret Latviju* (iesniegums Nr.50853/06), Tiesas 2018.gada 4.septembra lēmums.

sūdzējās par vēja turbīnu plānoto celtniecību, kas tikai potenciāli varēja ietekmēt vidi un viņu īpašumu vērtību¹⁸. Visbeidzot četros gadījumos Tiesa sūdzības atzina par acīmredzami nepamatotām¹⁹.

27. Ņemot vērā, ka salīdzinoši ar 2018.gadu ir pieaudzis Tiesas spriedumu skaits, kuros konstatēti Konvencijas pārkāpumi, 2019.gadā ir palielinājies arī Tiesas piešķirto kompensāciju apmērs. 2019.gadā Tiesa atlīdzībās piešķīrusi 11 762,30 eiro (salīdzinājumam – 2018.gadā tika piešķirti 2 700 eiro), no kuriem 11 000 ir atlīdzība par morālo kaitējumu lietās *Ēcis pret Latviju*²⁰, *Andersone pret Latviju*²¹ un *Andersena pret Latviju*²², bet 762,30 eiro atlīdzība par tiesāšanās izdevumiem lietā *Kangers pret Latviju*²³. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā līdz 2019.gada 31.decembrim Tiesa kompensācijās kopumā ir piespriedusi 2 116 939 eiro. Tabulā Nr.2 redzama 2019.gadā kopējā Tiesas piespriedto kompensāciju summa par konstatētajiem pārkāpumiem salīdzinājumā ar iesniedzēju pieprasīto summu. Secināms, ka Tiesas piespriedtās kompensācijas 2019.gadā veido aptuveni 7% no iesniedzēju pieprasītās kompensāciju summas.

Tabula Nr.2

Lieta	Iesniedzēju pieprasītās kompensācijas			Tiesas piespriedtās kompensācijas		
	Morālais kaitējums	Materiālie zaudējumi	Tiesāšanās izdevumi	Morālais kaitējums	Materiālie zaudējumi	Tiesāšanās izdevumi
<i>Ēcis pret Latviju</i>	20 000 EUR	-	-	3 000 EUR	-	-
<i>Kangers pret Latviju</i>	15 000 EUR	1 696,12 EUR	762.30 EUR	0	0	762,30 EUR
<i>Andersone pret Latviju</i>	71,144 EUR	-	-	6 000 EUR	-	-
<i>Andersena pret Latviju</i>	50 000 EUR	-	-	2 000 EUR	-	-
Kopā	158 602,42 EUR			11 762,30 EUR		

28. 2019.gadā Tiesas pieņemtajos spriedumos visvairāk vērtētas sūdzības par Konvencijas 6.panta iespējamiem pārkāpumiem, tajā skaitā par nevainīguma prezumpcijas ievērošanu, par pārmērīgi ilgu tiesvedību civillietas izskatīšanā, par pušu līdztiesības principa ievērošanu. Vēl 2019.gadā izskatītajās lietās Tiesa vērtējusi sūdzības par Konvencijas 1.protokola 1.pantā garantēto tiesību uz īpašumu, un Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību gan atsevišķi gan kopsakarā ar Konvencijas 14.panta (diskriminācijas aizliegums) iespējamiem pārkāpumiem (plašāku informāciju par šiem Tiesas spriedumiem skatīt Ziņojuma B.daļā un pielikumā).
29. Par katru Tiesas pieņemto spriedumu, kurā tiek konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, Pārstāvis gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam, kurā tiek sniegts īss

¹⁸ *Vecbaštika un citi pret Latviju* (iesniegums Nr. 52499/11), Tiesas 2019.gada 19.novembra lēmums, sūdzības par Konvencijas 6.panta (pieeja tiesai) un 8.panta (tiesības dzīvot labvēlīgā vidē) iespējamiem pārkāpumiem.

¹⁹ *Vecbaštika un citi pret Latviju* (iesniegums Nr. 52499/11), Tiesas 2019.gada 19.novembra lēmums attiecībā uz sūdzībām par Konvencijas Protokola 1.panta iespējamo pārkāpumu atsevišķi un kopsakarā ar Konvencijas 13.pantu, *Davidovs pret Latviju* (iesniegums Nr.17670/18), Tiesas 2019.gada 12. novembra lēmums, un *Peršteina pret Latviju* (iesniegums Nr.35198/13), Tiesas 2019.gada 2.aprīļa lēmums, attiecībā uz sūdzību par Konvencijas 8.panta (tiesības uz privātā un ģimenes dzīves neaizskaramību) iespējamo pārkāpumu.

²⁰ *Ēcis pret Latviju* (iesniegums Nr.12879/09), Tiesas 2019.gada 10.janvāra spriedums.

²¹ *Andersone pret Latviju* (iesniegums Nr.301/12), Tiesas 2019.gada 5.septembra spriedums.

²² *Andersena pret Latviju* (iesniegums Nr.7944/17), Tiesas 2019.gada 19.septembra spriedums.

²³ *Kangers pret Latviju* (iesniegums Nr.35726/10), Tiesas 2019.gada 14.marta spriedums.

pārskats par lietas faktiem, par lietas virzību Tiesā, Tiesas secinājumiem un identificētajām problēmām un kurā tiek iekļauti priekšlikumi par nepieciešamajiem pasākumiem sprieduma izpildei un līdzīgu pārkāpumu nepieļaušanai nākotnē, kas var būt gan grozījumi normatīvajā regulējumā, gan izmaiņas pastāvošajā praksē. Tāpat par katru Tiesas pieņemto nolēmumu Pārštāvis gatavo informatīvu apkopojumu, kurš tiek publicēts Ārlietu ministrijas un Augstākās tiesas tiešsaistes vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās, Tiesas vērtējumu un secinājumiem.

30. Tabulā Nr.3 ir atspoguļoti dati par Tiesas pieņemto spriedumu un lēmumu skaitu laika posmā no 2013.gada līdz 2019.gadam.

Tabula Nr.3

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Spriedumu skaits kopā	10	19	7	16	14 ²⁴	3	4
Tajā skaitā spriedumi, kuros konstatēti pārkāpumi	10	16 ²⁵	6	9 ²⁶	12	1	4
Tajā skaitā spriedumi, kuros nav konstatēti pārkāpumi	0	2	1	8 ²⁷	2	2	0
Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas pēc valdības apsvērumu saņemšanas (t.sk., ja iesniedzēji vairs nevēlas uzturēt savu sūdzību)	14	14	12	9	8	3	3
Tiesas lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas, nelūdzot valdības apsvērumus	3	1	3	0	0	1	2
Lēmumi, ar kuriem apstiprināti mierizlīgumi, vienpusējās deklarācijas	0	0	6	1	2 ²⁸	0	0

31. Plašāka informācija par Tiesas 2019.gadā pieņemtajiem nolēmumiem sniegta Ziņojuma pielikumā.

I.3. TIESAS NOLĒMUMU IZPILDE

32. Pēc Tiesas nolēmuma spēkā stāšanās tā izpildes uzraudzība tiek nodota Eiropas Padomes (EP) Ministru komitejai, kuras uzdevums ir vērtēt, vai nacionālajā līmenī veiktie pasākumi Tiesas nolēmumā identificēto problēmu novēršanai ir atbilstoši un pietiekami. Šādi pasākumi ir gan individuāla rakstura, piemēram, Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksa, gan vispārēja rakstura, piemēram, grozījumi normatīvajā regulējumā, pastāvošās prakses maiņa. Informācija par veiktajiem pasākumiem tiek atspoguļota rīcības ziņojumā vai rīcības plānā, kurš 6 mēnešu laikā

²⁴ Ar spriedumu lietā *Silkāne un 5 citi iesniegumi pret Latviju* izlemtas lietas *Silkāne un Gordjušina pret Latviju*, *Ašmanis un citi pret Latviju*, *Klēgere pret Latviju*, *Rubine pret Latviju*, *Štova pret Latviju* un *Romanovs pret Latviju*.

²⁵ Spriedums lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* attiecas vienīgi uz jautājumu par taisnīgas atlīdzības apmēru.

²⁶ Tiesas spriedumā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* attiecībā uz R.Savina sūdzību par neobjektīvu tiesu tika konstatēts Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpums.

²⁷ Tiesas spriedumā *Dāvidsons un Savins pret Latviju* attiecībā uz R.Dāvidsona sūdzību par tiesas objektivitāti pārkāpums netika konstatēts.

²⁸ Lietā *Kangere un Duka pret Latviju* ar Tiesas lēmumu apstiprināti noslēgtie mierizlīgumi 2 lietās, savukārt lietā *SIA Goren Baltija un citi pret Latviju* Tiesa apstiprinājusi Latvijas valdības iesniegtās vienpusējās deklarācijas 4 lietās.

pēc nolēmuma stāšanās spēkā ir jāsniedz EP Ministru komitejā. Pārstāvja sagatavotie un iesniegtie rīcības ziņojumi un rīcības plāni tiek apkopoti un publicēti Tiesas spriedumu izpildes departamenta tiešsaistes vietnē²⁹. Ja EP Ministru komiteja uzskata, ka valsts-atbildētājas īstenotie pasākumi ir pietiekami, lai novērstu līdzīgus pārkāpumus nākotnē, tā pieņem rezolūciju par nolēmuma izpildi, un ar tās pieņemšanu nolēmums tiek uzskatīts par izpildītu. Līdz ar Konvencijas 14.protokola spēkā stāšanos tiek uzraudzīta arī Tiesas lēmumu par mierizlīguma apstiprināšanu izpilde, kas vairumā gadījumos aprobežojas ar Tiesas piešķirtās atlīdzības samaksu iesniedzējam.

33. Spriedumu izpilde nacionālajā līmenī aizsākas ar Pārstāvja sagatavoto informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par Tiesas nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, jo atbilstoši Noteikumiem šajā ziņojumā ir jānorāda arī Tiesas nolēmuma izpildei nepieciešamie pasākumi. Lai veicinātu Tiesas nolēmumu pienācīgu izpildi, Tieslietu ministrijā ir izveidota darba grupa, kuras ietvaros Pārstāvis regulāri informē ne tikai par Tiesas spriedumos jau konstatētajām problēmām, bet arī par problēmjautājumiem, kas izriet no lietām, kurās tiesvedība turpinās.
34. Viens no vispārēja rakstura pasākumiem Tiesas nolēmumu izpildē ir šo nolēmumu tulkošana latviešu valodā un publicēšana, īpaši ņemot vērā, ka Tiesas identificēto trūkumu novēršanai bieži pietiek ar pastāvošās prakses maiņu un grozījumi normatīvajos tiesību aktos nav nepieciešami.
35. 2019.gada nogalē EP Ministru komiteja uzraudzīja Tiesas nolēmumu izpildi 8 Latvijas lietās. Nolēmumu izpildes uzraudzība turpinās 2 lietās par tiesvedības ilgumu un 1 lietā par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu (Konvencijas 6.pants), 2 lietās, kurās Tiesa konstatējusi Konvencijas 2.panta pārkāpumu (tiesības uz dzīvību), 2 lietās par valsts amatpersonu iespējamo vardarbību un šādas vardarbības nepietiekami efektīvu izmeklēšanu (Konvencijas 3.pants), kā arī 1 lietā par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumus saistībā ar liegumu ieslodzītajiem vīriešiem, kas izcieš sodu noteiktā režīma pakāpē, īslaicīgi atstāt ieslodzījuma vietu (Konvencijas 8.pants kopsakarā ar Konvencijas 14.pantu).
36. 2019.gadā Pārstāvis papildināja jau iesniegtos rīcības ziņojumus, kā arī sagatavoja 2 rīcības ziņojumus par Tiesas 2018.gadā un 2017.gadā pieņemtajiem nolēmumiem. Abi sagatavotie rīcības ziņojumi lietās *Bože pret Latviju* un *Kirjaņenko pret Latviju* tika izskatīti EP Ministru komitejā, pieņemot lēmumu par spriedumu izpildes uzraudzības pabeigšanu.
37. Ņemot vērā nelielo Tiesas nolēmumu skaitu, kas pēdējos gados tiek pasludināts Latvijas lietās un tiek nodots spriedumu izpildes uzraudzības procesam (2019.gadā sprieduma izpildes uzraudzībai nodotas 3 jaunas lietas), paredzams, ka tuvāko gadu laikā lietu skaits, kurās turpināsies Tiesas nolēmumu izpildes uzraudzība, varētu nedaudz pieaugt.
38. 2019.gadā turpinājās spriedumu izpildes uzraudzība vienā no Latvijai raksturīgajām lietu kategorijām, proti, lietās par tiesvedības procesa ilgumu, kurās praktiski katru gadu stājas spēkā jauni Tiesas nolēmumi, konstatējot pārkāpumus. Tā 2019.gadā sprieduma izpilde tika slēgta lietā *Kirjaņenko pret Latviju*³⁰, kas saistīta ar pārmērīgi ilgu tiesvedību administratīvajā

---

²⁹ <http://hudoc.exec.coe.int/eng>

³⁰ *Kirjaņenko pret Latviju* (iesniegums Nr. 39701/11), Tiesas 2018.gada 19.jūnija spriedums, 2019.gada 19.jūlija rezolūcija CM/ResDH(2019)222.

procesā. Savukārt sprieduma izpildei tika nodota lieta *Andersone pret Latviju*, kurā Tiesa 2019.gada 5.septembrī konstatēja Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpumu attiecībā uz civilprocesa ilgumu. Jāatzīmē, ka šīs kategorijas lietās spriedumu izpilde notiek raiti, jo Latvija regulāri informē EP Ministru komiteju par uzlabojumiem Latvijas tiesu darba organizācijā un par jau paveikto pasākumu ietekmi uz lietu izskatīšanas ilguma samazināšanos, ko apstiprina arī statistikas dati par vidējo lietas izskatīšanas ilgumu Latvijas tiesās.

39. Spriedumu izpildes uzraudzības ietvaros EP Ministru komitejas Tiesas spriedumu izpildes departaments ne tikai pārbauda, vai valsts ir veikusi pietiekamus vispārējos pasākumus, lai novērstu līdzīgu pārkāpumu atkārtošanos nākotnē, bet arī vērtē, vai personai, kuras tiesību pārkāpumu Tiesa ir konstatējusi, ir pienācīgi novērstas pārkāpuma sekas un pēc iespējas atjaunots stāvoklis, kāds tas bija pirms pārkāpuma izdarīšanas. Nereti individuālie pasākumi ietver ne tikai Tiesas noteiktās kompensācijas izmaksu iesniedzējam, bet arī tiesvedības atjaunošanu nacionālā līmenī. Tā 2019.gadā slēgtajā lietā *Bože pret Latviju*³¹, attiecībā uz individuālajiem pasākumiem sprieduma izpildei līdztekus informācijai par Tiesas noteiktās kompensācijas izmaksu Latvija informēja EP Ministru komiteju arī par tiesvedības atjaunošanu un gaitu nacionālajā līmenī.
40. Pārstāvja darba apjoms saistībā ar Latvijas interešu pārstāvību Tiesā laika posmā no 2013. līdz 2019.gada 31.decembrim ir atspoguļots Tabulā Nr. 4.

Tabula Nr. 4

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai saņemtās lietas	17	29	20	23	6	10	12
Latvijas valdības sniegtās pozīcijas	20	26	23	16	6	3	12
Latvijas valdības sniegtie papildu apsvērumi un apsvērumi par taisnīgu atlīdzību	18	21	17	20	15	7	17
Sagatavotie un valdībā izskatītie ziņojumi (tiesvedībā esošās lietas, spriedumi, mierizlīgumi)	25	22	17	14	17	6	14
Rīcības ziņojumi/plāni par spriedumu izpildi	21	24	16	40	27	33	3
Kopā Tiesai un Tiesas spriedumu izpildes ietvaros sagatavoto dokumentu skaits (pozīcijas, papildus apsvērumi, ziņojumi, rīcības ziņojumi/plāni)	84	93	73	90	71	59	58

³¹*Bože pret Latviju* (iesniegums Nr. 40927/05), Tiesas 2017.gada 17.maija spriedums, 2019.gada 13.novembra rezolūcija CM/ResDH(2019)299.

II. PĀRSTĀVĪBA ANO

41. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO, individuālo sūdzību izskatīšanas procesā Pārstāvim ir šādas funkcijas:
- a) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo kādā no ANO darba valodām un jā iesniedz ANO valdības sākotnējā pārstāvības pozīcija un turpmākie paskaidrojumi;
  - b) ja ANO pieņem lēmumu, konstatējot pārkāpumu, Pārstāvim jā iesniedz Ministru kabinetā informatīvais ziņojums ar ANO lēmuma izvērtējumu, norādot lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus;
  - c) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, Pārstāvim jā sagatavo un jā iesniedz ANO valdības nostāja par ANO lēmuma izpildi, jā nodrošina lēmuma tulkošana latviešu valodā, publicēšana un izplatīšana.
42. Īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO, nacionālo ziņojumu izskatīšanas procesā Pārstāvim ir šādas funkcijas:
- a) atbilstoši ANO noteiktajām vadlīnijām, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, jā sagatavo nacionālie ziņojumi par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā;
  - b) jā iesniedz nacionālie ziņojumi apstiprināšanai Ministru kabinetā, jā nodrošina nacionālo ziņojumu tulkošana angļu valodā un to iesniegšana ANO;
  - c) jā izveido Latvijas delegācija nacionālā ziņojuma izskatīšanai ANO, jā nodrošina tās apstiprināšana Ministru kabinetā, kā arī jā piedalās nacionālo ziņojumu izskatīšanā ANO;
  - d) jā apkopo un jā sagatavo ANO pieprasītā papildinformācija par Pārstāvja kompetencē esošo ANO konvenciju izpildi Latvijā atsevišķos jautājumos posmā starp nacionālo ziņojumu izskatīšanu.
43. 2019.gadā turpināja pieaugt darba apjoms Latvijas interešu pārstāvībā ANO ietvaros, kas galvenokārt saistīts ar gatavošanos ANO jau iesniegto Latvijas ziņojumu izskatīšanai atbildīgajās ANO komitejās.

II.1 NACIONĀLO ZIŅOJUMU SAGATAVOŠANA UN IZSKATĪŠANA ANO

44. Pārskata periodā ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejai tika iesniegts kārtējais ziņojums par ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim. Ziņojuma izskatīšana ANO bija iepļānota 2020.gada rudenī, un šobrīd uzsākts darbs pie atbilžu sagatavošanas uz Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejas uzdotajiem jautājumiem.
45. 2019.gadā tika uzsākta Latvijas kārtējā ziņojuma sagatavošana par ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi laikā no 2014.gada līdz 2019.gadam. Plānots ziņojumu sagatavot, apstiprināt Ministru kabinetā un iesniegt ANO līdz šā gada beigām.
46. 2019.gada 21.-21.novembrī ANO Spīdzināšanas izskaušanas komiteja (turpmāk – Komiteja) izskatīja Latvijas iesniegto kārtējo ziņojumu par Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem

nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment of Punishment*, turpmāk – CAT) izpildi Latvijā laika posmā no 2014.gada līdz 2016.gadam. Komitejas eksperti atzinīgi novērtēja Latvijas īstenotās likumdošanas iniciatīvas, piemēram, grozījumus Krimināllikumā, nosakot spīdzināšanu kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu, arī grozījumus Soduzpildes kodeksā, palielinot līdz 4 m² personīgās telpas minimālo lielumu vienam ieslodzītajam. Tāpat Komiteja atzinīgi novērtēja Latvijas iniciatīvas politikas plānošanas dokumentu, programmu un dažādu administratīvu pasākumu īstenošanā, piemēram, uz mūžu notiesātajām personām nodrošināta iespēja sazināties ar tuviniekiem *Skype*, ieviests pagaidu aizsardzības mehānisms pret vardarbību, vardarbības upuriem ir pieejami rehabilitācijas pakalpojumi. Tajā pašā laikā Komiteja savos secinājumos aicināja Latvijas iestādes papildināt tiesību aktus atbilstoši CAT prasībām, nosakot, ka noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar spīdzināšanu, nav noilguma, kā arī izvērtēt, vai Krimināllikumā paredzētie sodi par nodarījumiem, kas saistīti ar spīdzināšanu, ir pietiekami bargi. Latvija tika aicināta turpināt stiprināt tiesu sistēmas efektivitāti, lai nodrošinātu, ka aizturētās personas tiek nekavējoties informētas par tiesībām uz aizstāvja palīdzību un apsūdzētās personas, kam piemērots apcietinājums, ilgstoši neuzturas policijas īslaicīgās aizturēšanas vietās. Komiteja puda bažas, ka Latvija ir atlikusi Liepājas cietuma būvniecību. Komitejas eksperti rosināja Latviju stiprināt mehānismus sūdzību par vardarbību ieslodzījuma vietās iesniegšanai un izskatīšanai, kā arī nodrošināt visu tiesībsargājošo iestāžu darbinieku izglītošanu par pilnīgu spīdzināšanas aizliegumu. Komiteja puda bažas par nepietiekamu juridisku aizsardzības mehānismu personām, kas tiek piespiedu kārtā ievietotas psihiatriskajās iestādēs un kurām tiek piemēroti ierobežojošie līdzekļi, tādēļ aicināja pilnveidot nacionālo regulējumu, lai nodrošinātu efektīvus tiesību aizsardzības mehānismus personām ar garīga un psihosociāla rakstura traucējumiem, kā arī veicināt deinstitucionalizācijas procesu, nodrošinot alternatīvas šādu personu aprūpes iespējas. Tāpat Komiteju uztrauca fakts, ka Latvija ir cilvēktirdzniecības izcelsmes valsts, tādēļ tā aicināja veikt efektīvus pasākumus, lai izskaustu cilvēktirdzniecību, kā arī organizētu sabiedrības informēšanas kampaņas par šādas rīcības sodāmību. Savos noslēguma secinājumos Komiteja lūdza Latviju gada laikā iesniegt papildu informāciju par paveikto, lai ratificētu CAT Papildprotokolu, palielinātu valsts kompensācijas apjomu spīdzināšanas vai necilvēcīgas izturēšanās upuriem, stiprinātu sūdzību izskatīšanas mehānismus par vardarbības gadījumiem ieslodzījuma vietās un nodrošinātu adekvātu veselības aprūpi ieslodzījuma vietās. Nākamais kārtējais ziņojums par Konvencijas normu ieviešanu Latvijai jāiesniedz 2023. gadā.

47. Atbildot uz 2018.gada ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejas lūgumu gada laikā sniegt informāciju par atsevišķu tās ieteikumu ieviešanas gaitu, 2019.gada augustā tika nosūtīta Latvijas atbilde par paveikto attiecībā uz Tiesībsarga biroja darbu un nepilsoņu skaita samazināšanu. Papildus tam 2019.gada jūlijā tika nosūtīta atbilde uz ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejas priekšsēdētāja lūgumu sniegt Latvijas vērtējumu par 2018.gada 21.novembra Ministru kabineta noteikumu Nr.716 "*Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*" atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām, tajā skaitā Konvencijai par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu.
48. 2019.gada nogalē tika uzsākts darbs pie papildinformācijas apkopošanas un sagatavošanas, atbildot uz ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas uzdotajiem jautājumiem par Latvijas iesniegto kārtējo ziņojumu par *ANO 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu* izpildi Latvijā no 2005.gada līdz 2017.gadam. Latvijas ziņojuma izskatīšana Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejā notika 2020.gada februārī.

49. 2019.gadā Birojs turpināja sadarboties ar Labklājības ministriju, lai ieviestu ANO Bērnu tiesību komitejas 71.sesijā sniegtos noslēguma apsvērumus par Latvijas kārtējo ziņojumu par 1989.gada Konvencijas par bērna tiesībām un tās divu papildprotokolu izpildi, sagatavojot atzinumus un nepieciešamo informāciju par Labklājības ministrijas izstrādātajiem plānošanas dokumentiem bērnu tiesību jomā.

II.2 INDIVIDUĀLO SŪDZĪBU IZSKATĪŠANA ANO CILVĒKTIESĪBU KOMITEJĀ

50. 2019.gadā Biroja darba apjoms saistībā ar individuālo sūdzību izskatīšanu ANO Cilvēktiesību komitejas ietvaros nav būtiski mainījies.
51. No 1992.gada līdz 2018.gada nogalei ANO Cilvēktiesību komiteja ir izskatījusi un pieņēmusi viedokļus 6 Latvijas lietās. 2019.gada 1.janvārī izskatīšanā ANO Cilvēktiesību komitejā atradās 7 Latvijas lietas, kurās iesniedzēji sūdzējās par vienu vai vairākiem ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) pantu pārkāpumiem. Visvairāk sūdzību (5) ir par Pakta 14.panta (tiesības uz taisnīgu tiesu) iespējamiem pārkāpumiem, kurām seko 3 sūdzības par Pakta 25.panta (tiesības tikt ievēlētam) iespējamiem pārkāpumiem un 2 sūdzības par 26.panta (tiesības uz vienlīdzību) iespējamiem pārkāpumiem. Pa vienai sūdzībai saņemtas par iespējamiem Pakta 6.panta (tiesības uz dzīvību), 7.panta (spīdzināšanas aizliegums) un 9.panta (tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību) pārkāpumiem.
52. 2019.gadā ANO Cilvēktiesību komiteja nav izlēmusi nevienu no 7 izskatīšanā esošajām Latvijas lietām, savukārt Latvijai apsvērumu sniegšanai tika nosūtīta 1 jauna lieta. Iesniedzēji lietā *Kļušņiki pret Latviju* sūdzas par Pakta 17.panta (tiesības uz privāto dzīvi), 26.panta (tiesības uz vienlīdzību) un 27.panta (mazākumtautību tiesības lietot un attīstīt savu valodu) iespējamiem pārkāpumiem Latvijā. Iesniedzējus neapmierina Latvijas iestāžu atteikums papildus otrā iesniedzēja vārdam latviešu valodā *Artemijs* iekļaut dzimšanas apliecībā vārda krievu valodas *Артемиу* latīņalfabētisko transliterācijas formu *Artemiy*.
53. Līdz ar to 2019.gada nogalē ANO Cilvēktiesību komitejā izskatīšanā bija 8 Latvijas lietas.

II.3 ANO SPECIĀLĀS PROCEDŪRAS

54. ANO Cilvēktiesību padomes speciālās procedūras ir neatkarīgi cilvēktiesību eksperti vai ekspertu darba grupas, kuru uzdevums ir ziņot un sniegt ieteikumus par cilvēktiesību situāciju tematiskā jomā vai konkrētā valstī. Šīs sistēmas ietvaros šobrīd darbojas 44 tematiskās procedūras un 12 valstu procedūras. Speciālo procedūru uzdevums ir vērst ANO dalībvalsts uzmanību uz speciālo procedūru rīcībā nonākušo informāciju vai sūdzībām par cilvēktiesību situāciju, kā arī lūgt valsti sniegt apsvērumus par saņemtajām sūdzībām.
55. 2019.gadā Birojs turpināja sniegt atbalstu citām Ārlietu ministrijas struktūrvienībām, gatavojot atbildes ANO speciālo procedūru ietvaros. 2019.gada janvārī tika nosūtīta atbilde trīs ANO īpašajiem ziņotājiem (Īpašais ziņotājs par tiesībām uz izglītību, Īpašais ziņotājs par tiesību uz vārda un izteiksmes brīvību aizsargāšanai un veicināšanai, Īpašais ziņotājs par minoritāšu tiesībām) kopīgi uzdotajiem jautājumiem par izglītības reformu.

III. CITI PĀRSTĀVJA DARBA VIRZIENI

56. Līdztekus Latvijas interešu pārstāvībai starptautiski gan Tiesā, gan ANO, Pārstāvis veic vienlīdz svarīgu un laika ziņā apjomīgu darbu nacionālajā līmenī, veicinot Latvijas valsts pārvaldes un tiesu sistēmas iestāžu, kā arī sabiedrības kopumā izpratni un izglītošanu par cilvēktiesību jautājumiem. Lai gan šādas Pārstāvja funkcijas Noteikumos tieši nav minētas, Pārstāvja darbība nacionālajā līmenī ir likumsakarīga, jo tā ir tiešā veidā saistīta ar kvalitatīvu Latvijas valdības interešu pārstāvību starptautiski. Šis Pārstāvja darbības mērķis ir veicināt izpratni par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, Tiesas judikatūras attīstību gan Latvijas lietās, gan kopumā, lai veicinātu diskusiju un risinātu ne tikai jau zināmas problēmas Latvijā pastāvošajā normatīvajā regulējumā un praksē, bet arī lai laikus identificētu un risinātu iespējamus problēmjautājumus.
57. Pārskata periodā Pārstāvja Biroja tiešsaistes vietnē³² tika regulāri ievietoti paziņojumi par jaunākajiem Tiesas nolēmumiem Latvijas lietās, informācija par sagatavoto Latvijas nacionālo ziņojumu apstiprināšanu Ministru kabinetā un izskatīšanu ANO, kā arī Pārstāvja darba pārskati. Pārstāvja Biroja sagatavotie paziņojumi par Tiesas nolēmumiem regulāri tiek publicēti arī žurnālā *Jurista vārds*, Augstākās tiesas tiešsaistes vietnē un vietnē www.cilvektiesibas.info.
58. Atbilstoši Noteikumiem Pārstāvis nodrošina Tiesas pieņemto spriedumu Latvijas lietās tulkošanu latviešu valodā un to publicēšanu.
59. 2019.gadā tika uzsākts sagatavošanās darbs, lai ratificētu Konvencijas 16.protokolu. Konvencijas 16.protokols tika atvērts parakstīšanai 2013.gada 2.oktobrī un paredz tā dalībvalstu augstākā līmeņa tiesām iespēju Tiesai lūgt konsultatīvo viedokli par Konvencijas interpretāciju saistībā ar konkrētās nacionālās tiesas izskatīšanā esošu lietu. Birojs šī līguma ratifikācijas procesa ietvaros apzina iesaistīto institūciju viedokļus un ir uzsācis darbu pie likumprojekta par Konvencijas 16.protokola ratifikāciju.
60. 2019.gadā turpinājās sadarbība ar Latvijas augstākajām mācību iestādēm un profesionālās tālākizglītības iestādēm: Latvijas Tiesnešu mācību centru un Rīgas Juridisko augstskolu. 2019.gadā Latvijas Tiesnešu mācību centrā Biroja darbinieki vadīja vairākas lekcijas semināros tiesnešiem par juridisko palīdzību krimināllietās un tiesu prakses vispārināšanu, kā arī vadīja nodarbības lekciju ciklā advokātiem par aktualitātēm administratīvajās tiesībās, kurā iepazīstināja ar Tiesas aktuālo praksi. Savukārt Rīgas Juridiskās augstskolas studenti vairākās lekcijās tika iepazīstināti ar Pārstāvja Biroja darbu. Pārstāvis piedalījās Ģenerālprokuratūras rīkotajās mācībās jaunajiem prokuroriem, kā arī piedalījās Tiesībsarga rīkotās tiesu procesu izspēles cilvēktiesībās vērtēšanā un prof. K.Dišlera konstitucionālo tiesību tiesas procesa izspēles vērtēšanā. Visbeidzot jau tradicionāli Ārlietu ministrija un Pārstāvja Birojs sniedza atbalstu ikgadējās cilvēktiesību konferences organizēšanai, kurā 2019.gadā papildus jau ierastajām tēmām par aktuālākajiem Tiesas nolēmumiem tika sniegts ieskats arī Satversmes tiesas aktuālajos nolēmumos pamattiesību jomā un diskutēts jautājums par tiesībām uz kompensāciju par cilvēktiesību pārkāpumiem.
61. Jau regulāras Pārstāvim kļuvušas tikšanās ar tiesu, prokuratūras un policijas iestāžu darbiniekiem. Pārskata periodā Biroja darbinieki piedalījās Iekšējās drošības biroja rīkotajā seminārā.

³² <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas>

III.1. SADARBĪBA AR VALSTS IESTĀDĒM

62. Pārstāvja līdzšinējā darbība apstiprina, ka iesaiste jauna normatīvā regulējuma izstrādes procesā, sniedzot atzinumu par tiesību aktu projektiem un piedaloties starpministriju (starpinstitūciju) sanāksmēs, kā arī iesaiste darba grupās, kas izstrādā tiesību aktu projektus vai lemj par nepieciešamajiem uzlabojumiem pastāvošajā regulējumā vai praksē, ir efektīvs veids, kā novērst Latvijas tiesību aktu neatbilstību Konvencijai un tādējādi novērst arī jaunu sūdzību nonākšanu Tiesā. Šāda Pārstāvja iesaiste un līdzdalība veicina valsts amatpersonu izpratni par cilvēktiesību jautājumiem.
63. Pārskata periodā Birojs sniedza atbalstu Ārlietu ministrijas kā pieaicinātās personas viedokļa izstrādāšanā Satversmes tiesā izskatāmajā lietā Nr.2018-12-01 "*Par 2018. gada 22. marta likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas, otrās daļas vārdu „pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus”, 3. panta pirmās daļas vārda „pamatizglītības” un 2018. gada 22. marta likuma „Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 2. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam, 112. pantam un 114. pantam*”, lietā Nr.2018-22-01 "*Par 2018. gada 22. marta likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam*”, kā arī lietā Nr.2019-12-01 "*Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam*”.
64. 2019.gadā Pārstāvja birojs sagatavoja viedokli Augstākajai tiesai par personas tiesībām tikt atzītai par Latvijas nepilsoni saistībā ar Augstākās tiesas ierosināto kasācijas tiesvedību administratīvajā lietā.
65. Pārskata periodā Pārstāvis Saeimā un tās komisijās piedalījās diskusijās par dažādiem starpnozaru jautājumiem un Saeimā izskatāmajiem likumprojektiem, kā arī sniedza viedokli un atzinumus par specifiskiem cilvēktiesību aspektiem. Pārstāvis piedalījās Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas sēdē saistībā ar grozījumiem Kriminālprocesa likumā, sniedzot viedokli par Tiesas judikatūru attiecībā uz krimināllietu iztiesāšanu bez apsūdzētā piedalīšanās. Pārstāvja biroja darbinieki sniedza viedokli Juridiskajā komisijā par likumprojektam "*Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā*" iesniegto priekšlikumu liegt totalitāro režīmu simbolu izmantošanu publiskās vietās. Atbildot uz Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas lūgumiem, Pārstāvja birojs sagatavoja rakstveida viedokli par virtuālās valūtas, kurai uzlikts arests realizāciju, un par pienākuma uzlikšanu aizturētajam un aizdomās turētajam sniegt patiesas liecības. Savukārt Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sanāksmēs Pārstāvis sniedza informāciju par aktualitātēm Pārstāvja darbā un priekšlikumu grozījumiem "*Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā*" apspriešanā. Saeimas Eiropas lietu komisijas deputātiem tika sniegts pārskats par ES pievienošanās Konvencijai procesu un Latvijas izstrādāto pozīciju.
66. Regulāra sadarbība Pārstāvim un Birojam ir ar Tieslietu ministriju. 2019.gadā gan Pārstāvis, gan Biroja darbinieki iesaistījās atsevišķu jautājumu apspriešanā pastāvīgās Kriminālprocesa likuma darba grupas sanāksmēs. Biroja pārstāvis piedalījās Tieslietu ministrijas organizētajā diskusijā par juridiskajiem aspektiem Tiesā izskatāmajās privātpersonu sūdzībās pret valsti par viņu īpašuma tiesību aizskārumu uz salām, kas atrodas iekšzemes publiskajos ūdeņos.

Visbeidzot Birojs sagatavoja atzinumu par Tieslietu ministrijas precizēto likumprojektu "Tiesībaizsardzības nolūkos apstrādājamo fizisko personu datu likums". Pārstāvis sniedza viedokli Tieslietu ministrijai arī par prejudiciālā nolēmumu lietām Eiropas Savienības (ES) Tiesā, kuras ierosinātas pēc ES dalībvalstu tiesu uzdotiem jautājumiem un kuras skāra cilvēktiesību jautājumus: lietā *C-746/18 H.* (datu apstrāde izmeklēšanas interesēm), lietā *C-243/19 Veselības ministrija* (ārvalstīs saņemto ārstniecības pakalpojumu apmaksas kārtība) un lietā *C-18/18 Glawischnig-Piesczek* (interneta vietnēs ievietotās informācijas monitorēšanas pienākums).

67. Pārskata periodā Pārstāvja Birojs sagatavoja vairākus atzinumus par tiesību aktu projektiem vai sniedza viedokli starpinstitūciju sanāksmēs. Tika sagatavots viedoklis par Iekšlietu ministrijas priekšlikumiem par gaisa kuģu pasažieru datu nosūtīšanu automatizētai iekļaušanai Gaisa kuģu datu reģistrā par visiem ES iekšējiem gaisa pārvadājumiem, un par ES Regulas par Eiropas imigrācijas sakaru virsnieku tīkla izveidi projektu. Tika sagatavots atzinums par Labklājības ministrijas izstrādāto noteikumu projektu "Invaliditātes informatīvās sistēmas noteikumi". Starpinstitūciju sanāksmē Finanšu ministrijā piedalījāmie likumprojektu "Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai atbalsta likums", "Grozījumi Kontu reģistra likumā", "Grozījumi Kredītiestāžu likumā" saskaņošanā. Visbeidzot Biroja pārstāvji regulāri piedalījās Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sēdēs, informējot arī par aktualitātēm saistībā ar ziņojuma par *ANO 1979.gada Konvencijas par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu* izpildi Latvijā izskatīšanu (skatīt 48.rindkopu augstāk).

III.2. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

68. Starptautiskajā līmenī 2019.gadā Pārstāvis un Biroja darbinieki turpināja piedalīties darba grupās EP ietvaros: EP koordinācijas komitejā cilvēktiesību jautājumos (CDDH), ekspertu darba grupā, kas izstrādās pārskata ziņojumu par Konvencijas sistēmas vietu Eiropas un starptautiskajā tiesību sistēmā vidējā termiņā un ilgtermiņā (DH-SYSC II). 2019.gadā Pārstāvis turpināja darbu CDDH komitejas birojā, kā arī kā ziņotājs CDDH komitejas darba grupā par izteiksmes brīvību un saikni ar citām cilvēktiesībām (CDDH-EXP). 2019.gada nogalē Pārstāvis tika apstiprināts par CDDH vadītāja vietnieku un darba grupas vadītāju cilvēktiesību un vides aizsardzības jautājumos (CDDH-ENV).
69. 2019.gadā EP Ministru Komitejā spriedumu izpildes ietvaros tika turpināta prakse vienu no sanāksmes dienām veltīt Tiesas spriedumu izpildei īpaši apjomīgās vai no spriedumu izpildes viedokļa politiski/juridiski sarežģītās lietās. 2019.gada marta sanāksme bija veltīta spriedumiem, kas skar efektīvas izmeklēšanas nodrošināšanu par valsts amatpersonu veiktajiem nodarījumiem, tajā skaitā pēc tam, kad tiek pasludināti Tiesas spriedumi, atzīstot Konvencijas pārkāpumu attiecībā uz izmeklēšanas kvalitāti. Ar Latvijas pozitīvo pieredzi jauna biroja izveidē sanāksmē dalījās Iekšējās drošības biroja priekšnieks Valters Mūrnieks.
70. 2019.gadā tika atsākts darbs pie ES pievienošanas Konvencijai. ES pievienošanās Konvencijai process ilgst jau aptuveni 10 gadus, ir bijuši vairāki līguma par ES pievienošanas Konvencijai izstrādes sarunu raundi. Pēdējā izstrādātā līguma projekta virzību apturēja ES Tiesas 2014.gada 18.decembra viedoklis Nr.2/13 kurā pausti iebildumi par atsevišķu līguma projekta normu atbilstību ES tiesību aktiem. Vairākus gadus ES Komisijā turpinājās darbs pie pozīcijas izstrādes sarunu atsākšanai, ievērojot ES Tiesas viedokli Nr.2/13 paustās norādes. ES ekspertu darba grupa FREMP vairākās sanāksmēs 2019.gadā diskutēja par sarunu norādēm un Somijas

prezidentūras laikā tika panākta vienošanās par pievienošanās sarunu atsākšanu. Ir plānots, ka pievienošanās procesa darbs noritēs paralēli – Komisija vedīs sarunas ar Eiropas Padomes dalībvalstīm par grozījumiem pievienošanās līgumā, savukārt ekspertu darba grupās Briselē tiks izstrādāti ES Iekšējie noteikumi, kas noteiks procesuālo kārtību kādā ES un dalībvalstis nodrošinās atbildības sadali tiesvedības mērķiem Tiesā. Latvija šajā procesā ir izvēlējusies citām Eiropas valstīm netradicionālu modeli jo Latvijas pozīciju abās organizācijās – Eiropas Padomē Strasbūrā un ekspertu darba grupām Briselē gatavo Pārstāvja birojs. Latvija atbalsta pievienošanās sarunu atsākšanu tomēr uzsver, ka sarunu rezultātā panāktajiem grozījumiem pievienošanās līgumā jābūt pēc iespējas minimāliem un tie nedrīkst novest pie jauna negatīva ES Tiesas atzinuma.

IV. 2020.GADĀ PLĀNOTIE DARBI

71. 2020.gadā Pārstāvis turpinās iesāktos darbus, īstenojot Latvijas valsts pārstāvību Tiesā un ANO. Pārstāvības ietvaros tiks nodrošināta savlaicīga valdības paskaidrojumu sagatavošana un iesniegšana Tiesā un ANO Cilvēktiesību komitejā izskatāmajās lietās, kā arī Ministru kabineta informēšana par Tiesas tiesvedībā esošajām lietām un pieņemtajiem spriedumiem Latvijas lietās.
72. Līdztekus valsts pārstāvības nodrošināšanai individuālajos starptautiskajos cilvēktiesību aizsardzības mehānismos, 2020.gadā tiks turpināta uzsākto Latvijas ziņojumu izstrādes un gatavošanās Latvijas kārtējā ziņojuma izskatīšanai ANO sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejā 2020.gada februārī. Tāpat 2020.gadā jāapkopo un jāiesniedz ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejai tās pieprasītā informācija, kā arī jā sagatavo kārtējais ziņojums par ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi Latvijā laikā no 2014.gada līdz 2019.gadam. Visbeidzot 2020.gadā jāuzsāk kārtējo ziņojumu sagatavošana par ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas konvencijas izpildi laikā no 2018.gada līdz 2020.gadam un ANO Bērnu tiesību konvencijas izpildi laikā no 2016.gada līdz 2020.gadam.
73. Nacionālajā līmenī Pārstāvis turpinās sadarbību ar valsts pārvaldes iestādēm, tiesām un tiesībsargājošajām iestādēm, tostarp turpinot piedalīties ar Latvijas Tiesnešu mācību centra programmās, kā arī turpinās informēt atbildīgās iestādes un sabiedrību kopumā par cilvēktiesību aktualitātēm.
74. Pārstāvis turpinās starptautisko sadarbību, piedaloties gan EP ekspertu darba grupās, gan Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas nolēmumu izpildes uzraudzību.

B. DAĻA

PĀRSKATS PAR TIESAS JUDIKATŪRAS ATTĪSTĪBU LATVIJAS LIETĀS

75. Šis ziņojuma daļas mērķis ir sniegt pārskatu par Tiesas judikatūras attīstību 2019.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās, kā arī par Latvijai nozīmīgiem jautājumiem Tiesas darbā.

Tiesas judikatūra Latvijas lietās

76. Neskatoties uz salīdzinoši nelielo 2019.gadā Latvijas lietās pasludināto nolēmumu skaitu, šajos nolēmumos Tiesa ir pievērsusies vairākiem Latvijai būtiskiem jautājumiem, gan izlemjot iepriekš nevērtētus jautājumus, piemēram, lietās *Ēcis pret Latviju* un *Kangers pret Latviju*, gan piemērojot judikatūrā jau noformulētus principus jaunām faktiskām situācijām, piemēram, lietā *Andersena pret Latviju* jautājumā par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību

77. 2019.gadā Tiesa divās lietās ir vērtējusi sūdzības par tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību iespējamu pārkāpumu. Lietā *Andersena pret Latviju* Tiesa pievērsās jautājumam par to, vai Latvijas tiesu nolēmumi par vecāka pienākumu atgriezt pastāvīgās dzīvesvietas valstī bērnu, kuru šis vecāks ir prettiesiski aizvedis no šī valsts Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk – Hāgas Konvencija) izpratnē, ir nesamērīga iejaukšanās Konvencijas 8.pantā garantētajās tiesībās uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Iesniedzēja uzskatīja, ka viņas tiesības pārkāptas, jo, iesniedzējas ieskatā, Latvijas tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas viņas iebildumus saistībā ar riskiem, kuriem būtu pakļauts bērns, viņu atgriežot Norvēģijā. Jāatgādina, ka līdzīga satūra sūdzības Tiesa izskatīja arī lietās *X pret Latviju* un *Glavacka pret Latviju*. Lietā *X pret Latviju*³³ Tiesa atzina, ka ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums, jo uzskatīja, ka Latvijas tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas iesniegto psihologa atzinumu, ka tūlītēja bērna un mātes nošķiršana bērnam radītu psiholoģisku traumu. Savukārt lietā *Glavacka pret Latviju*³⁴ Tiesa sūdzību svītvoja no izskatāmo lietu saraksta, jo pēc tam, kad bērna vecāki bija panākuši vienošanos par vecāku varas īstenošanu, Īrijas tiesa lēma, ka bērns var palikt pie iesniedzējas Latvijā. Šo iemeslu dēļ Tiesa uzskatīja, ka sūdzībā identificētā problēma jau ir novērsta, un sūdzības izskatīšana pēc būtības nav nepieciešama.

78. Lietā *Andersena pret Latviju* Tiesa sūdzību izskatīja pēc būtības, secinot, ka Konvencijas 8.pants nav pārkāpts, jo Latvijas tiesas bija rūpīgi izvērtējušas iesniedzējas argumentus un iespējamus riskus, kuriem iesniedzējas ieskatā viņas bērns tiktu pakļauts pēc atgriešanās Norvēģijā, turklāt Latvijas tiesas bija pārliecinājušās, ka Norvēģijā iesniedzējai ir pieejami atbilstoši tiesību aizsardzības mehānismi. Tiesa norādīja, ka Latvijas tiesas bija izvērti pamatojušas savus secinājumus, un viņu pieeja nav bijusi patvaļīga. Tas ļāva Tiesai secināt, ka savas rīcības brīvības ietvaros Latvijas tiesas bija pienācīgi līdzsvarājušas visu iesaistīto pušu

³³ *X pret Latviju* (iesniegums Nr.27853/09), Tiesas Lielās palātas 2013.gada 26.novembra spriedums.

³⁴ *Glavacka pret Latviju* (iesniegums Nr.17842/16), 2017.gada 23.maija lēmums, pasludināts 2017.gada 15.jūnijā.

intereses, īpašu uzmanību pievēršot bērna labākajām interesēm. Tiesas spriedums lietā *Andersena pret Latviju* vēlreiz apliecina, cik liela ietekme uz Tiesas secinājumiem ir argumentācijas kvalitātei nacionālo tiesu nolēmumos, jo subsidiaritātes principa³⁵ ietvaros Tiesa atkārtoti nevērtēs nacionālo tiesu sniegto faktu vērtējumu un piemērojamo tiesību normu interpretāciju, ja nacionālo tiesu nolēmumi pirmšķietami nerada bažas par patvaļu vai acīmredzamu netaisnību.

79. Savukārt lietā *Ēcis pret Latviju* Tiesa pievērsās līdz šim Latvijas lietās nevērtētam jautājumam, proti, vai atšķirības soda režīmā vīriešiem un sievietēm diskriminē ieslodzītos vīriešus viņu tiesībās uz ģimenes dzīves neaizskaramību. Iesniedzēja ieskatā diskrimināciju rada tas, ka Latvijas sodu izpildes sistēmā vīrieši, kas notiesāti par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem, cietumsodu uzsāk izciest slēgta tipa cietumā, savukārt sievietes cietumsodu par tāda paša smaguma noziegumiem automātiski uzsāk izciest daļēji slēgta tipa cietumā. Atšķirības soda izciešanas režīmā rada atšķirības arī ieslodzīto tiesībās, piemēram, tiesībās īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādi, tajā skaitā, lai apmeklētu radnieka bēres.
80. Savā vērtējumā Tiesa apvienoja divus jautājumus – vai ir pamatoti vīriešiem un sievietēm noteikt atšķirīgus soda izciešanas režīmus un vai tiek nodrošināts individuāls izvērtējums personas iesniegumam ar lūgumu ļaut īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādi, galveno uzmanību veltot tieši jautājumam par atšķirīgo attieksmi. Tiesas ieskatā Latvijas Sodu izpildes kodeksā ietvertā atšķirīgā attieksme nav objektīvi attaisnojama, īpaši ņemot vērā Eiropā valdošo tendenci izmantot cietumsodu rehabilitējošiem mērķiem un to, ka saiknes ar ģimeni uzturēšana ir nozīmīgs sociālās reintegrācijas un rehabilitācijas aspekts, neatkarīgi no dzimuma. Tiesa atzina, ka nevar izslēgt zināmas atšķirības sodu politikā attiecībā uz notiesātajām sievietēm un notiesātajiem vīriešiem, taču šajā lietā Tiesa uzskatīja, ka absolūtais aizliegums notiesātajiem vīriešiem īslaicīgi atstāt cietumu nekādā veidā nesekmē notiesāto sievietu īpašo vajadzību nodrošināšanu, jo īpaši situācijā, kad aizliegums par smagu vai sevišķi smagu noziegumu notiesātajiem vīriešiem, kuri izcieš sodu slēgta tipa cietumā, īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādi ir absolūts, proti, nav paredzēta iesniegumu ar šādiem lūgumiem individuāla izvērtēšana. Šo apsvērumu dēļ Tiesa atzina, ka ir pieļauts Konvencijas 14.panta (diskriminācijas aizliegums) kopsakarā ar 8.pantu (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) pārkāpums.
81. Jāuzsver, ka 2019.gadā arī Satversmes tiesa izskatīja lietu Nr.2018-25-01, kurā konstitucionālās sūdzības iesniedzējs uzskatīja, ka Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁴ pants neatbilst Satversmes 91.pantā ietvertajam vienlīdzības principam, jo apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret notiesātajiem vīriešiem. Proti, par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem vīriešiem brīvības atņemšanas sods jāizcieš slēgtajā cietumā, bet sievietēm – daļēji slēgtajā cietumā, kas savukārt nozīmē, ka atšķiras arī šo personu tiesību un pienākumu apjoms brīvības atņemšanas vietā. 2019.gada 7.novembrī Satversmes tiesa pasludināja spriedumu, kurā tā atzina Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.⁴ pantu, ciktāl tajā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret notiesātajiem vīriešiem nav objektīva un saprātīga pamata, par neatbilstošu Satversmes 91.pantam un spēkā neesošu no 2021.gada 1.maija.

---

³⁵ Par subsidiaritātes principu vairāk skatīt ziņojuma par Pārstāvja darbu 2017.gadā B.daļas 80.-93.rindkopu; ziņojums pieejams <https://www.mfa.gov.lv/images/ministrija/LPSCI/parskats-2017.pdf>.

82. Konvencijas 6.pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no saturiski ietilpīgākajām Konvencijas normām, un tieši sūdzības par iespējamiem Konvencijas 6.panta pārkāpumiem Tiesā tiek izskatītas visbiežāk. Šīs normas plašo tvērumu un daudzveidīgos aspektus atspoguļo arī 2019.gadā pasludinātie Tiesas nolēmumi Latvijas lietās, jo 6 no 9 nolēmumiem Tiesa ir izskatījusi sūdzības par Konvencijas 6.panta iespējamiem pārkāpumiem.
83. Tā lietā *Kangers pret Latviju* Tiesa pievērsās līdz šim Latvijas lietās nerisinātam jautājumam par nevainīguma prezumpciju un administratīvo pārkāpumu atkārtotību. Sūdzības iesniedzējs tika atzīts par vainīgu administratīvā pārkāpuma atkārtotā izdarīšanā, lai gan viņa tiesas process par pirmo administratīvo pārkāpumu (transportlīdzekļa vadīšana, ja ir spēkā transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums) vēl nebija noslēdzies. Spriedumā Tiesa pievērsās jautājumam par prezumpcijas lomu, jo procesā par pārkāpuma atkārtotu izdarīšanu nacionālās tiesas izmantoja administratīvā pārkāpuma protokolu par pirmo administratīvo pārkāpumu, lai gan iesniedzēja apelācijas sūdzība par pirmo administratīvo pārkāpumu vēl nebija izskatīta. Vērtējot prezumpcijas izmantošanu, Tiesa atzina, ka fakta vai tiesību prezumpcija pati par sevi nav Konvencijas pārkāpums, taču ir rūpīgi jāvērtē, vai personai bija pieejamas procesuālās garantijas un iespējas atspēkot šādas prezumpcijas. No sprieduma lietā *Kangers pret Latviju* izriet, ka Tiesa īpašu uzmanību pievērsa faktam, ka nacionālās tiesas otrajā administratīvā pārkāpuma procesā administratīvā pārkāpuma protokolu par pirmo administratīvo pārkāpumu uzskatīja par sev saistošu un ka šajā procesā iesniedzējam piemēroja ne tikai lielāku soda naudu, bet arī administratīvo arestu uz piecām dienām, kas iesniedzējam bija jāizcieš, pirms bija noslēdzies pirmais administratīvā pārkāpuma process. Šo iemeslu dēļ Tiesa atzina, ka iesniedzējam nebija efektīvu procesuālu iespēju atspēkot otrajā procesā izmantoto prezumpciju. Tas, savukārt, nozīmē, ka šīs prezumpcijas izmantošana neatbilda Konvencijas 6.pantā garantētajai nevainīguma prezumpcijai un iesniedzēja tiesībām netikt uzskatītam par vainīgu pirmā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā pirms galīgā tiesas nolēmuma. Jāuzsver, ka līdz ar Administratīvas atbildības likuma spēkā stāšanos administratīvā pārkāpuma atkārtotība Latvijas tiesību sistēmā vairs nepastāv.
84. Savukārt lietā *Vecbaštika pret Latviju* Tiesa pievērsās jautājumam par to, vai Konvencijas 6.pants ir attiecināms uz procesu Satversmes tiesā. Jāatgādina, ka Konvencijas 6.pants ir attiecināms uz tām tiesvedībām, kurās tiek noteiktas personas “civilās tiesības un pienākumi vai izvirzītās apsūdzības pamatotība. Taču Konvencijā lietotie jēdzieni ir autonomi un nav piesaistīti valstu nacionālajām tiesību sistēmām, tādēļ Konvencijas 6.panta piemērošana ir atkarīga no konkrētās tiesvedības satura. Piemēram, administratīvā pārkāpuma process, ja personai piemērotā sankcija ir pietiekami smaga, tiek uzskatīts par “apsūdzības pamatotības noteikšanu” Konvencijas 6.panta izpratnē, savukārt administratīvais process par personas tiesībām saņemt konkrētu pabalstu var tikt uzskatīts par “civilo tiesību un pienākumu noteikšanu”, jo skar personas mantiskās intereses. Savā praksē Tiesa ir uzsvērusi, ka Konvencijas 6.pants tā “civilo tiesību” daļā ir piemērojams, ja pastāv strīds par tiesībām, kas personai izriet no nacionālajām tiesībām, un ja tiesvedības iznākums ir izšķirošs šo tiesību saturam un īstenošanai.
85. Jautājums par Konvencijas 6.panta piemērošanu Satversmes tiesas procesam radās arī 2015.gadā izlemtajā lietā *Meimanis pret Latviju*³⁶ saistībā ar iesniedzēja sūdzību, ka process

³⁶ *Meimanis pret Latviju* (iesniegums Nr.70597/11), Tiesas 2015.gada 21.jūlija spriedums.

Satversmes tiesā notika rakstveidā. Taču Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu atsevišķi vērtēt Konvencijas 6.panta attiecināmību, jo atzina, ka iesniedzēja sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

86. Lietā *Vecbaštika pret Latviju* sūdzības iesniedzēji apgalvoja, ka plānotā elektrostaciju (turpmāk – VES) uzstādīšana pārkāps viņu tiesības uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību un tiesības uz īpašumu VES radīto traucējumu (troksnis, zibšņi) dēļ. Iesniedzēji uzskatīja, ka šo tiesību aizsardzībai viņiem tika liegtas Konvencijas 6.pantā garantētās tiesības uz pieeju tiesai, jo teritorijas plānojuma un detālplānojuma apstrīdēšanai iesniedzēji varēja vērsties vienīgi Satversmes tiesā, taču iesniedzēju ieskatā Satversmes tiesa neatbilst jēdzienam “tiesa” Konvencijas 6.panta izpratnē. Šo apgalvojumu iesniedzēja pamatoja ar diviem galvenajiem argumentiem: ka viņu konstitucionālā sūdzība, apstrīdot teritorijas plānojumus un detālplānojumus, kuri paredz VES uzstādīšanu, tika izskatīta rakstveida procesā, un ka Satversmes tiesas kompetence aprobežojās ar tiesību normu atbilstības Satversmei pārbaudi, un tā nevarēja, piemēram, piešķirt kompensāciju par cilvēktiesību pārkāpumiem. Savukārt Tiesa piekrita valdības argumentam, ka iesniedzēju sūdzība neietilpst Konvencijas 6.panta tvērumā, jo šajā gadījumā Satversmes tiesas process nav izšķirošs attiecībā uz iesniedzēju sūdzībām par iespējamiem tiesību uz īpašumu un tiesību uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību pārkāpumiem. Tiesa norādīja, ka teritorijas plānojumu un detālplānojumu, kuri paredz VES uzstādīšanu pienācīgā attālumā no iesniedzēju mājām, apstiprināšana pati par sevi neradīja iesniedzējiem nopietnu kaitējumu, tādēļ starp tiesvedību Satversmes tiesā un tiesībām, uz kurām atsaucas iesniedzēji, nepastāvēja tieša saikne.
87. Lietās *Andersone pret Latviju* un *Žerebkovs pret Latviju* Tiesa izskatīja sūdzības par tiesvedības ilgumu attiecīgi civilīletā un krimināllietā. Tā lietā *Žerebkovs pret Latviju* Tiesai bija jāatbild uz jautājumu, vai sūdzības iesniedzēju joprojām var uzskatīt par Konvencijā garantēto tiesību uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā pārkāpumā cietušo, ja visu trīs instanču tiesas nacionālā līmenī samazināja iesniedzējam piemērojamo sodu par visiem noziedzīgajiem nodarījumiem, jo uzskatīja, ka viņa tiesības uz tiesvedības pabeigšanu saprātīgā termiņā nebija ievērotas. Savā vērtējumā Tiesa īpašu uzmanību pievērsa tam, vai nacionālo tiesu nolēmumos ir pietiekami skaidri norādīts, ka piemērojamais sods samazināts tieši tiesvedības nesamērīgā ilguma dēļ, un vai nacionālo tiesu nolēmumos norādīta arī metode soda noteikšanai un iemesli, kāpēc piemērots tieši konkrētais sods. Tiesas konstatēja, ka apelācijas instances nolēmumā bija *expressis verbis* norādīts, ka piemērojamais sods vienā no apsūdzībām tiek samazināts uz pusi nesamērīga tiesvedības ilguma dēļ, un tiesas ieskatā šāda nemantiska rakstura kompensācija par tiesvedības ilgumu bija pietiekama, lai atzītu, ka iesniedzējs vairs nav uzskatāms par Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumā cietušo, jo viņa tiesību pārkāpums tika atlīdzināts jau nacionālā līmenī. Jāuzsver, ka sūdzības iesniedzējs nacionālā līmenī bija vērsies pret valsti arī ar civilprasību, saņemot 711 eiro kompensāciju par nesamērīgi ilgu tiesvedību, taču Tiesa šo aspektu nevērtēja, jo uzskatīja, ka jau krimināllietas ietvaros iesniedzējam nodrošinātā nemantiskā kompensācija ir pietiekama. Kopumā lēmums lietā *Žerebkovs pret Latviju* vēlreiz apliecina, ka, ņemot vērā Latvijas tiesu praksi, soda samazināšanu kā atlīdzinājumu par valsts vainas dēļ ieilgušu tiesvedību krimināllietā Tiesa uzskata par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu Konvencijas izpratnē.
88. Savukārt lietā *Andersone pret Latviju* iesniedzēja uzskatīja, ka 12 gadus ilgs civilprocess pārkāpj viņas tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Izskatot sūdzību, Tiesa vēlreiz atgādināja, ka Konvencija ir pārkāpta tad, ja procesa ieilgšanā ir vainojama valsts. Šajā lietā Tiesa pēc būtības salīdzināja valsts iestāžu un iesniedzējas atbildību procesa ieilgšanā. No

vienas puses, Tiesa norādīja, ka iesniedzējai bija jārēķinās ar zināmu procesa ieilgšanu, grozot sākotnējo prasības pieteikumu. No otras puses, Tiesa konstatēja, ka lietas izskatīšana vairākkārt tika atlikta, un 9 gadījumos, kuri kopumā procesu paildzināja par 3 gadiem, atbildība par atlikšanu jāuzņemas valstij, jo atlikšanas iemesli bija tiesneša un prokurora citi darba pienākumi vai slimība. Tāpat Tiesa konstatēja, ka apelācijas un kasācijas instancēs kopumā gandrīz 3 gadus lietā nenotika nekādas darbības, kas Tiesai lika secināt, ka iesniedzējas rīcība, kas arī varētu būt kavējusi procesu, nav attaisnojums kopējai procesa ieilgšanai, par kuru atbildība jāuzņemas valstij, un ka kopējais procesa ilgums neatbilst Konvencijas 6.panta prasībām.

89. Visbeidzot, lietās *Fjodorovs pret Latviju* un *Andersena pret Latviju* Tiesa pievērsās jautājumam par pušu līdztiesību kā tiesību uz taisnīgu tiesu elementam. Lietā *Fjodorovs pret Latviju* sūdzības iesniedzējs uzskatīja, ka viņa tiesības pārkāpj apelācijas instances tiesas atteikums uzaicināt uz tiesas sēdi un krimināllietas ietvaros noprotināt liecinieku, kurš vienlaikus bija arī cietušais. Tiesa šo sūdzību atzina par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības, jo konstatēja, ka iesniedzējs savus iebildumus nebija uzturējis visās instancēs, proti, nebija izmantojis visus nacionālos tiesību aizsardzības mehānismus Konvencijas izpratnē. No šīs Tiesas atziņas izriet arī secinājums, ka sūdzībām par iespējamiem tiesību uz pušu līdztiesības pārkāpumiem kasācijas instance Tiesas ieskatā ir efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms, jo iespēja nodot lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instancē var pēc būtības novērst iespējamo personas tiesību pārkāpumu.
90. Savukārt augšminētajā lietā *Andersena pret Latviju* sūdzības iesniedzēja sūdzējās, ka procesā par pieteikumu Hāgas Konvencija ietvarā viņa nebija informēta par otrās puses atbildes apsvērumiem uz viņas blakus sūdzību. Izskatot šo sūdzību, Tiesa konstatēja, ka nacionālais regulējums neparedzēja apsvērumu uz blakussūdzību nosūtīšanu blakussūdzības iesniedzējam, un norādīja, ka šāda trūkuma dēļ var rasties situācijas, kuras nav savienojamas ar tiesībām uz sacīkstes principā balstītu tiesvedību. Tiesa atzina, ka ir pieļauts Konvencijas pārkāpums, taču no Tiesas sprieduma izriet, ka Tiesas secinājumā liela nozīme ir izskatāmās lietas specifikai, proti, faktam, ka šajā lietā blakussūdzības ietvaros pēc būtības tika risināts lietas galvenais jautājums par bērna atgriešanu pastāvīgās dzīvesvietas valstī, tādēļ pušu iespējām paust viedokli un atbildēt uz otras puses argumentiem Tiesa pievērsa īpašu nozīmi.

Apstākļi brīvības atņemšanas vietās

91. Kopš Tiesas 2013.gada 24.septembra lēmuma lietā *Ignats pret Latviju*, kurā Tiesa atzina, ka administratīvās tiesas Latvijā ir uzskatāmas par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli sūdzībām par apstākļiem brīvības atņemšanas vietās, šādu Latvijas lietu skaits Tiesā ir būtiski samazinājies. Šī samazinājuma iemesls ir gan tas, ka daļa no sūdzībām tiek atrisināta nacionālā līmenī un Tiesā nenonāk, gan arī tas, ka Tiesa subsidiaritātes principa ietvaros izvairās pārvērtēt nacionālajās tiesās jau izskatītas lietas, ja tajās nav saskatāma patvaļa vai netaisnība.
92. Arī lietā *Davidovs pret Latviju* Tiesa pēc būtības tika lūgta pārskatīt nacionālo tiesu secinājumus par ieslodzījuma apstākļiem Valmieras policijas iecirknī, jo iesniedzējs apgalvoja, ka sliktos apstākļu dēļ ir pārkāptas viņa Konvencijas 3.pantā garantētās tiesības neciest no cietsirdīgas vai pazemojošas attieksmes. Savā lēmumā Tiesa visupirms atgādināja, ka šis Konvencijas pants ir piemērojams, ja uzturēšanās apstākļi ir tik slikti, ka tiesību aizskārums pārsniedz minimālo līmeni, kas savukārt ir relatīvs un atkarīgs no lietas faktu kopuma, tajā skaitā no tā, cik ilgi persona uzturējusies šajos apstākļos, kādas fiziskās un emocionālās sekas tas ir izraisījis. Šajā lietā faktu kopuma noskaidrošanai Tiesa ir paļāvusies uz Latvijas tiesu sniegto vērtējumu gan

par sadzīves apstākļiem kamerā, gan par iesniedzēja veselības pārbaudēs izdarītajiem secinājumiem, gan par to, ka iesniedzējs savās sūdzībās ir vairākkārt nonācis pretrunās. Tiesa nesaskatīja iemeslu nonākt pie secinājumiem, kas būtu atšķirīgi no Latvijas tiesu secinājuma, ka iesniedzēja tiesības nav pārkāptas, tādēļ iesniedzēja sūdzību atzina par acīmredzami nepamatotu un noraidīja.

Latvijas iesaiste Tiesā izskatāmajās lietās trešās puses statusā

93. 2019.gadā noslēdzās tā saucamais “Interlākenas process”, kas aizsākās 2010.gadā Šveices rīkotajā ministru līmeņu konferencē un kura mērķis bija izvērtēt, ciklāl iepriekšējos gados paveiktais, lai risinātu samilzušās problēmas ar Tiesas darba apjomu, ir devis cerētos rezultātus. Procesa iesākumā liela uzmanība tika veltīta Tiesā vēl neizskatīto lietu uzkrājuma samazināšanai (2010.gada 31.decembrī Tiesā izskatīšanu gaidīja gandrīz 140 000 lietu) un Konvencijas 14.protokola, kurš stājās spēkā 2010.gada 1.jūnijā, doto iespēju izmantošanai (piemēram, ka acīmredzami nepieņemamas sūdzības var noraidīt viens tiesnesis). Savukārt turpmākajos gados arvien vairāk tika uzsvērtā Konvencijas dalībvalstu atbildība nodrošināt, ka tiek ievērotas Konvencijā garantētās tiesības un ka Konvencija tiek pienācīgi ieviesta nacionālā līmenī.
94. Līdztekus jautājumiem, kas tieši saistīti ar sūdzību izskatīšanu Tiesā, Konvencijas dalībvalstis pievērsās arī jautājumam par Tiesas autoritāti un tās nolēmumu kvalitāti, kas neizbēgami ietekmē gan Eiropas Padomes dalībvalstu un Tiesas mijiedarbību, gan arī valstu-atbildētāju gatavību izpildīt Tiesas nolēmumus un novērst tajos konstatēto Konvencijas pārkāpumu iemeslus. Lai stiprinātu Tiesas nolēmumu autoritāti un leģitimitāti un pēc iespējas novērstu situācijas, kad valstis kritizē Tiesas nolēmumus, bet iepriekš nav izmantojušas iespēju paust viedokli par sev nozīmīgu jautājumu, kas tiek vērtēts citas valsts lietā, pēdējos gados arvien lielāka uzmanība tiek veltīta valstu iesaistei trešo pušu statusā Tiesā izskatāmajās lietās. Šāda iesaiste ir instruments, kas valstīm ļauj nepolitiskā procesā piedalīties Tiesas viedokļa veidošanā un vienlaikus ļauj Tiesai uzzināt pēc iespējas vairāk valstu argumentus un tos atspoguļot savos nolēmumos.
95. Valsts tiesības iestāties trešās puses statusā paredz Konvencijas 36.pants. Atbilstoši šim pantam, valsts var iesaistīties Tiesā izskatāmajā citas valsts lietā trešās puses statusā divos gadījumos: pirmkārt, ja sūdzību pret citu valsti ir iesniedzis šis valsts valstspiederīgais; otrkārt, ja šāda iesaiste ir nepieciešama taisnīgas tiesas spriešanas interesēs. Pirmajā gadījumā trešā puse var izteikties par visiem lietas aspektiem, tajā skaitā par lietas faktiem, savukārt otrajā gadījumā trešā puse sniedz viedokli tika par lietas izskatāmajiem juridiskajiem jautājumiem, nekomentējot konkrētās lietas faktus.
96. Kopš 1997.gada Latvija ir iestājusies kā trešā puse 7 ECT izskatāmajās lietās, turklāt 3 no šīm lietām Latvija iesaistījusi 2019.gadā. 5 lietās sūdzību iesniedzēji bija Latvijas valstspiederīgie, savukārt 2 lietās Latvija iestājās kā trešā puse, jo šajās lietās tiek izšķirti arī Latvijai nozīmīgi jautājumi.

97. Lietā *Agrotehservis pret Ukrainu*³⁷ sūdzību par iespējamiem tiesību uz taisnīgu tiesu un tiesību uz īpašumu pārkāpumiem Ukrainā bija iesniegusi Latvijā reģistrēta juridiska persona, kura uzskatīja, ka šos pārkāpumus veido likumā neparedzētas tiesas spriedumu pārsūdzības, kuru rezultātā tika atcelts juridiskajai personai labvēlīgais tiesas spriedums par parāda piedziņu. Latvija kā trešā puse kopumā pievienojās sūdzības iesniedzēja viedoklim, un arī Tiesa spriedumā atzina, ka ir pieļauti šo tiesību pārkāpumi. Lietā *Baklanov pret Krieviju*³⁸ sūdzības iesniedzējs – Latvijas valstspiederīgais – apgalvoja, ka viņam piederošas skaidras naudas konfiskācija pārkāpa viņa tiesības uz īpašumu. Latvija pievienojās iesniedzēja viedoklim, uzsverot, ka lietas notikumu laikā Krievijas normatīvie akti neparedzēja konfiskāciju, kāda tika piemērota iesniedzējam. Pie tādiem pašiem secinājumiem spriedumā nonāca arī Tiesa. Savukārt lietā *Šneersone un Kampanella pret Itāliju*³⁹ sūdzību bija iesnieguši Latvijas valstspiederīgie, kuri uzskatīja, ka Itālijas tiesu lēmums Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem ietvaros uzdot pirmajai iesniedzējai nogādāt atpakaļ uz Itāliju otro iesniedzēju nesamērīgi iejaucās abu iesniedzēju tiesībās uz ģimenes dzīves neaizskaramību. Arī šajā lietā Latvija kā trešā puse pievienojās sūdzības iesniedzēju viedoklim, savukārt Tiesa spriedumā secināja, ka ir pieļauts Konvencijas pārkāpums. Atlikušās 2 lietas, kurās Latvija ir iesaistījies kā trešā puse – *Kovaļonoks pret Franciju* un *Mihailovs pret Lietuvu* – Tiesa vēl nav izlēmusi. Lietā *Kovaļonoks pret Franciju*, kurā strīds ir par personas tiesībām uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā ES tiesību ietvarā, sūdzības iesniedzējs ir Latvijas valstspiederīgais, kuru Francija ir izdevusi Latvijai Eiropas aresta ordera procesā. Savukārt lietā *Mihailovs pret Lietuvu* sūdzības iesniedzējs – Latvijas valstspiederīgais – apgalvo, ka notiesājot viņu par noziegumiem pret cilvēci saistībā ar slepkavībām Medininku robežpārejas punktā 1991.gadā, Lietuva ir pārkāpusi vairākas viņa tiesības, tajā skaitā tiesības netikt atzītam par vainīgu noziedzīgā nodarījumā tādas darbības dēļ, kas izdarīšanas brīdī netika uzskatīta par noziedzīgu nodarījumu. Jāuzsver, ka abās šajās lietās Latvija ir iesaistījies kā trešā puse gan tādēļ, ka sūdzības iesniedzēji ir Latvijas valstspiederīgie, gan arī tādēļ, ka lietā tiek izlemti Latvijai svarīgi juridiski jautājumi.

Lietas, kurās tiek izšķirti Latvijai nozīmīgi jautājumi

98. Lietā izskatāmo juridisko jautājumu nozīme ir iemesls, kādēļ Latvija kā trešā puse ir iesaistījies arī lietā *Hirst pret Apvienoto Karalisti (Nr.2)*, kurā Tiesa jau ir pasludinājusi spriedumu,⁴⁰ un lietā *M.N. un citi pret Beļģiju*, Tiesas Lielā palāta 2020.gada 5.maijā pasludināja nolēmumu. *Hirst* lietā Tiesa izskatīja sūdzību par vispārēju aizliegumu piedalīties vēlēšanās personām, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu. Šāds liegums bija paredzēts arī tolaik spēkā esošajā Saeimas vēlēšanu likumā, un trešās puses viedoklī Latvija uzsvēra, ka vēlēšanu tiesību ierobežojumu noteikšanā valstīm būtu piešķirama plaša rīcības brīvība, ņemot vērā valstu ļoti atšķirīgo politisko un demokrātisko evolūciju. Taču spriedumā Tiesa secināja, ka Apvienotās Karalistes likumā noteiktais ierobežojums ir pārāk vispārīgs un skar ļoti daudzas personas, tādēļ Tiesa uzskatīja, ka ierobežojums ir nesamērīgs un tādēļ rada Konvencijas pārkāpumu. Jāuzsver, ka Tiesas spriedums *Hirst* lieta bija iemesls 2009.gadā pieņemtajiem

³⁷ *Agrotehservis pret Ukrainu* (iesniegums Nr.62608/00), Tiesas 2005.gada 5.jūlija spriedums.

³⁸ *Baklanov pret Krieviju* (iesniegums Nr.68443/01), Tiesas 2005.gada 9.jūnija spriedums.

³⁹ *Šneersone un Kampanella pret Itāliju* (iesniegums Nr.14737/09), Tiesas 2011.gada 12.jūlija spriedums.

⁴⁰ *Hirst pret Apvienoto Karalisti (Nr.2)* (iesniegums Nr.74025/01), Tiesas Lielās palātas 2005.gada 6.oktobra spriedums.

grozījumiem Saeimas vēlēšanu likumā, ar kuriem tika svītrotā norma par to, ka tiesību vēlēt nav personām, kuras izcieš sodu brīvības atņemšanas vietās.⁴¹

99. Savukārt lietā *M.N. un citi pret Beļģiju* Tiesai bija jāvērtē, vai, lemjot par vīzas pieteikumu, valsts pār pieteikumu iesniegušo personu īsteno jurisdikciju Konvencijas 1.panta izpratnē. Par šī jautājuma nozīmi liecina arī tas, ka kopumā kā trešās puses lietā ir iestājušās 11 valstis, kas ir līdz šim nepieredzēti liels skaits. Visas 11 valstis uzskatīja, ka vīzas pieteikuma izskatīšana un lēmuma pieņemšana neveido lēmumu pieņēmušās valsts jurisdikciju pār pieteikumu iesniegušo personu, jo šādā situācijā valsts neīsteno faktisko kontroli pār personu. Savā 2020.gada 5.maija nolēmumā Tiesa sūdzību atzina par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības, jo kopumā pievienojās valsts-atbildētājas un valstu – trešo pušu viedoklim, ka sūdzības iesniedzēji neatradās Beļģijas jurisdikcijā Konvencijas 1.panta izpratnē.

---

⁴¹ **Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā**, likums, pieņemts 26.02.2009, Latvijas Vēstnesis Nr.43, 18.03.2009.